

Oheň

Tomáš Píďa Kubelka

Bez ohně by nebylo života. Provázel lovce, zálesáky i táborníky nejen v okamžicích slavnostních, při přátelských posezeních, ale sloužil jim především jako zdroj tepla a bezpečí i k přípravě stravy.

Druhů ohňů je mnoho, a existuje i vícero možných rozdělení. Rozlišujeme ohně k vaření a ohně k ohřátí prokřehlého těla. K ohřátí vlastního těla se zakládá malý oheň, aby ses nad něj mohl naklonit. V našem případě si však ohně rozdělíme na Slavnostní, Užtkové, Strážní a Ostatní.

SLAVNOSTNÍ OHNĚ

Slavnostní nebo také besední či táborové ohně mají dávat především světlo, přílišný žár není nutný. Používají se při slavnostních událostech.

Pagoda

Je nejpoužívanějším slavnostním táborovým ohněm. Je to složitější ohniště, které vyžaduje hodně dřeva a pracné je i řezání paliva. Stavba má tvar čtyřbokého jehlanu, různě vysokého. Rychle se rozhoří. Má být orientován dle světových stran. Polena klademe ve tvaru čtverce - konce křížíme - od nejsilnějších ke kratším, takže se ohniště směrem vzhůru zužuje.

Hranice

Podobá se pagodě, stavba je však jednodušší, protože nemusíme přiřezávat, vybírat a skládat polínka podle tloušťky. Hranice má nahoře i dole stejné rozměry. Skládá se ze stejně dlouhých polen do tvaru krychle nebo hranolu. Hoří mnohem déle. Lze jí dokázat největšího žáru.

Pyramida

Nařezaná polena složíme do pyramidy - o středový zaražený kůl se opírají další polena do tvaru kužele - a obdobným způsobem i přikládáme. Dostaneme vysoký jasný plamen, který osvětlí celý prostor kolem táboráku, takže se nejen pěkně povídá či zpívá, ale podaří se i zábavné výstupy, hry apod. Není tak pracná jako pagoda či hranice.

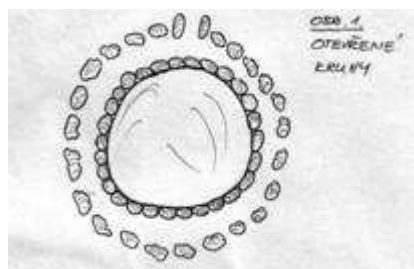
Znalost slavnostních ohňů, jejich symboliky a užtkových ohňů patří k jedné z hlavních dovedností dobrého táborníka. Slavnostní táborový oheň je docela jiný než běžný oheň, používaný k vaření, k večernímu posezení po celodenní táborové práci.

Slavnostní oheň je totiž zásadně stavěn jednou za čas (např. v půli tábora, k jeho ukončení, výroční oheň osady, ...). Je vždy zapalován rituálním způsobem, vyžaduje

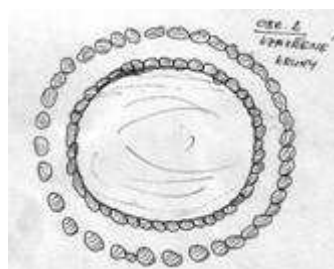
zvláštní chování i péči, a hlavně, má svůj speciální tvar i symboliku, i osoby, okolo něj se pohybující.

TVAR OHNIŠTĚ SLAVNOSTNÍHO OHNĚ

Správné ohniště pro slavnostní oheň má samozřejmě kruhový tvar; zpravidla je obloženo dvěma kamennými kruhy (viděl jsem i jeden kruh z dřevěných koleček – v dosahu nebyl dostatek kamene). Do těchto kruhů se smí během tábora i při přípravě ohně pouze tehdy, jsou-li otevřené obr. 1. Pokud jsou uzavřené obr. 2, může do nich vstupovat pouze OHNIVEC (strážce ohně), a to tak, že vnější kruh otevře odsunutím jednoho z kamenů. Po celou dobu hoření nikdo nesmí nic do ohně vhadzovat, jinak by ho tím znesvětil. Na konci sezení se posvátný kruh otevírá i pro ostatní.

Obvykle se na táboře staví pouze jedno ohniště (mimo kuchyňského), proto je běžné, že se používá i na běžný ohýnek na závěr dne. Aby se tedy do „táborových kruhů“ mohlo běžně vstupovat, k tomu slouží právě jejich otevření.

SYMBOLICKÁ KRESBA PÍSKEM - nebo také: SYMBOLIKA ČTYŘNÁSOBNÉHO OHNĚ

O Symbolice čtyřnásobného ohně nechám vyprávět někoho jiného. Pane Ernesta Thompsona Setona (Kniha Lesní moudrosti, překlad – zvláštní – náš zítřejší host – Miloš Zapletal)

„ .... U Navahů patří k výchově znalost padesáti kmenových pískových kreseb. Kresba pískem je ornamentální vzor vysypaný na zemi nebo na podlaze suchým pískem různé barvy : černé, bílé, šedé, žluté, červené atd.. Vypadá to jako kobereček nebo pokrývka rozprostřená na zemi a skládá se z mnoha zvláštních znaků, které symbolizují nějakého člověka, místo, věc nebo myšlenku. První písková kresba je mapa světa, jak ho znají Navahové, s řekami a kopci, které hrály v jejich dějinách významnou úlohu. Kresby pískem nelze přenášet, nepatrný dotek je ničí, poryv větru je může smazat. Zachovávají se jen v srdcích a v paměti lidu, který je má rád.

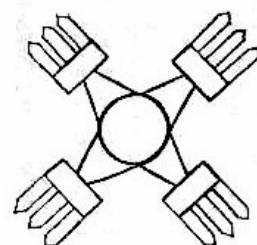
V táborech Ligy lesní moudrosti se často užívá jediné pískové kresby – kresby čtyřnásobného ohně. Když ji dělám v přírodě, užívám jen bílého písku nebo práškového vápna. V místnosti nebo na papíře užívám žluté (nebo oranžové) a bílé barvy.

Písková kresba má tento výklad :

Oheň je symbolem Velkého Ducha – kolem něho nakreslíme velký kruh, jak ukazuje obrázek.

Na každé ze čtyř stran zapálíme další ohniček. Těmto čtyřem ohničkům se říká Síla, Krása, Pravda a Láska a vycházejí z ústředního ohně skrze Ducha, Tělo, Mysl a Službu. Z každého ohničku vycházejí tři zlaté paprsky. Ty symbolizují 12 zákonů lesní moudrosti a slovy je vyjadřujeme takto :

**BUĎ ODVÁŽNÝ, MLČENLIVÝ A POSLOUCHEJ;
BUĎ ČISTÝ, SILNÝ A VŽDY OCHRAŇUJ PŘÍRODU;**

MLUV PRAVDU, BUĎ POKORNÝ, HRAJ ČISTĚ PODLE PRAVIDEL; BUĎ LASKAVÝ, OCHOTNĚ POMÁHEJ, ŽIJ RADOSTNĚ.

Obrázek ukazuje dokončenou kresbu. Slova tam ovšem nejsou napsána, protože hledač lesní moudrosti by je měl znát nazpaměť.“

PRAVIDLA DODRŽOVANÁ U SLAVNOSTNÍCH OHŇŮ

- Do slavnostního ohně nepatří nic mimo suchého dřeva nebo, pokud je třeba, přírodních materiálů ke spojování – například u Ohně čtyř světových stran konopný provaz k svázání tyčí. Podtrhl jsem suchého dřeva – neexistuje do ohně vložit vlhké či čerstvé dříví. Toho raději nezapalujeme, urážíme ho. Tedy tam nepatří výslovně : papír, líh, benzín, nedopalky od cigaret, igelit, ...
- Nad slavnostním ohněm si neopékáme buřty.
- K ohni se neotáčíme zády, neleháme si u něj, bezdůvodně od něj neodcházíme (samozřejmě mimo program)
- U slavnostního ohně probíhá program. Hraje se na kytaru, probíhají scénky. I když třeba někoho právě ta část programu nebaví, je potichu, aby nerušil, neboť účinkující se snaží pobavit ostatní a nezaslouží si naši nekázeň.

ZALOŽENÍ, UDRŽENÍ A LIKVIDACE UŽITKOVÉHO OHNĚ

- Vybereme správné místo dost daleko od stromů, suché trávy, stohu, obilí - a to alespoň 50 metrů. Ideální je kamenitá nebo písčité země blízko vody.
- Budoucí ohniště ohraničíme kruhem z kamenů nebo písku, aby se oheň dále nešířil. Kameny nesmíme brát z vody, neboť by pukaly. Opuka (jak již z názvu slyšíme) také není nejlepší. Na louce ještě vyrýpneme drny trávy a uložíme je do stínu aby neuschly a po ukončení používání ohniště se s nimi mohlo místo přikrýt.
- Při rozdělávání ohně na sněhu nejprve sníh odklidíme, udusáme, na ten položíme rošt ze syrových kulatin a na něm teprve oheň rozděláme. Když napadne málo sněhu je možné prohrabat se na zem a založit oheň na zemi.
- Podle toho jaký oheň budeme zakládat (slavnostní, užitkový), vybíráme místo.
- Před rozděláním ohně si připravíme dostatečnou zásobu palivového dříví.
- Jako podpal si připravíme hrst suchých smrkových, či březových větviček, kousky březové kůry, na haluze položíme silnější větve (nejlépe do hvězdice, či pyramidy) tak, aby vzduch měl dostatek místa k proudění a plamínek k přeskokování z větvičky na větvičku.
- Po lijáku nesbíráme větve ze země, ale olamujeme suché větve, hlavně ze smrku. V nouzi lze použít i třísek našťipaných ze středu suchého polena.
- Vlhké dřevo rozestavíme okolo ohně tak, aby teplo a kouř rozložené dřevo vysušovalo.
- K příkládání používáme čisté dřevo, bez mechů, lišejníků a zeleného chvojí (pokud nechceme jen zahánět komáry ....)
- Pak stačí jen škrtnout sirkou. Abychom nevyškrtali celou krabičku bez požadovaného účinku, budeme se snažit stoupnout si zády k větru. Sirkou můžeme zabalit do kornoutku, abychom si úspěch pojistili.
- Oheň můžeme také rozdělávat pomocí tření dvou dřev, lupou nebo křesáním pazourku o ocílku.
- Neustálým příkládáním nových polen můžeme oheň udržovat libovolně dlouhou dobu. Lépe hoří rozštípaná polínka než kuláče.

- Při likvidaci necháme ohniště zcela vychladnout nebo žhavé uhlíky zalijeme vodou či zasypeme pískem. Studený popel a nedohořelé klacíky zakopeme, kameny odneseme na svá původní místa a do jámy po ohništi vrátíme drny trávy.

- Nikdo nesmí poznat, že tu bylo ohniště!

UŽITKOVÉ OHNĚ

Závěs

Kotlík je zavěšen nad ohništěm na kovovém podstavci, který se dá koupit v železářství nebo prodejně sport. potřeb. Pokud ho nemáme, poslouží nám silnější větve.

Závěs
pro 2
kotlíky

ten se podobá předchozímu, dává však při vaření větší možnosti. Příkladáme na krátko polámané suché větve.

Rožen

je to jednoduchý přírodní gril, stačí zapíchnout do země dvě vidlice, na ně položit živý prut (zbavený kůry) s nabodnutým masem a můžeme opékat.

Pečení
na
kamnech

Pečení na kamnech nebo na žhavém popelu má také dobré výsledky. Na kameny, kterými je obloženo ohniště, můžeme postavit kotlík, pánev apod. Nejlépe se vaří na ohništi postaveném z cihel.

Ohně a vaření

Volíme vždy druh ohně a dřevo na topení takové, které skutečně budeme potřebovat. Oheň rozděláváme vždy na místě, které je k tomu určené nebo pokud zakládáme nový, tak vždy aspoň 50 m od lesa, daleko od stromů, suché trávy, atd. (nejlépe u vody). Ohniště obložíme kameny (nebereme je z potoka, ty by mohly prasknout a někoho zranit). Naučte se také oheň zapalovat jednou zápalkou, bez papíru, za každého počasí. Zapalujeme ze strany, odkud fouká vítr, příkladáme do kříže, aby mezi polínka mohl vzduch. Nejvíce hřejí špičky plamenů - podle toho zavěšujeme nádoby, v nichž vaříme. Před odchodem dáme vše do původního stavu. Vybereme popel, ohniště zakryjeme drny, které zalijeme, aby tráva rostla dál. Kameny dáme zpět tam, odkud jsme je vzali - položíme je zakouřenou stranou dolů.

Do ohně dáváme dřevo, podle toho, co chceme vůbec dělat. Pokud vaříme, záleží na tom co (např. k sušení je vhodné dřevo z jasanu, buku a borovice, protože dává nejvíc tepla.) Na táborové ohně se nejvíc hodí polena suchých jehličnanů - borovice nebo smrk, hodí se i bříza.

STRÁŽNÍ OHNĚ

Strážní oheň

Zakládáme ho nejčastěji v noci pro táborové hlídky. Má dávat při co nejmenší spotřebě paliva dost tepla, ale ne příliš moc světla a kouře. Nejjednodušší typ je ze tří silných polen paprskovitě složených. Hoří od prostředku, a jak dřevo uhořívá přistrkujeme je dopředu.

JINÉ DRUHY OHŇŮ

Oheň na sněhu

Tento oheň zakládáme v zimě, když je hodně sněhu. Pokud je sněhu málo, můžeme ho odhrnout a rozdělát klasický oheň. Ale pokud je sníh hluboký, nasbíráme si silnější polena a vyskládáme z nich podklad (dřevěný rošt), na kterém potom postavíme příslušný oheň.

Výhřevnost dřevin

Nejvýhodnější je borovice a smrk, nejméně tepla dává modřín. Z listnatých stromů má nejvýhřevnější dřevo buk, javor a olše, nejhorší je lípa a vrba. Pokud nejsou po ruce jehličnaté stromy, ze kterých se ohně dělají nejčastěji, spokojíme se s tím, co je po ruce - vždy však jen uschlými stromy a keři. Nezkušený táborník si často myslí, že strom, který leží na zemi, je vždy suchý. Je to omyl. Souška je zpravidla takový strom, kterému se snadno odloupává kůra. Také pověra, že bříza hoří i mokrá, je nepravdivá. Březové dřevo hoří mokré jen na už rozdělaném ohni (ale tam hoří vše). Vlhká hoří jen březová kůra.

Zapálení ohně také nebývá vždy jednoduchá záležitost. Za tepla to není nic složitého. Za vlhka si pomůžeme březovou kůrou. Základem je najít si souší nejlépe ze smrku, na to slabé větvičky a až potom silnější větvičky. Zapalujeme vždy ve směru, kterým fouká vítr. I po dešti najdeme pod nejspodnějšími živými větvemi jehličnatých stromů drobné suché větvičky, které nám velmi pomůžou při rozdělávání ohně.

